

General scientific aspects of forming cognitive activity when acquiring graphic literacy by future engineers are considered. It is shown that in order to enhance students' professional competence, their learning process should involve performing actions and operations specific to their future professional activities. The development of a full value body of knowledge, students' abilities and skills are strongly dependent on their background in engineering graphics which must continuously evolve and improve during the process of learning a number of program topics. Therefore, the improvement of students' background in engineering graphics is of educational, cognitive, and practical importance. In technical educational institutions, general engineering disciplines include those that are invariant for all engineering specialties. Prominent places among them are occupied by descriptive geometry, engineering and computer graphics which is concerned with the general issues of representing images of objects of labor, means of designing and project activities.

Keywords: background in graphics, graphic culture, cognitive activity, technical mode of thinking, descriptive geometry, engineering graphics.

УДК 657(075.8)

Доц. І.І. Стеців, канд. екон. наук –
Львівський ДУ внутрішніх справ

МЕТОДОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ

Визначено проблеми розвитку науки про організацію обліку, контролю та аналізу, формування навчальних видань, освітніх дисциплін, запровадження методик організації у практику та чинники, що їх зумовлюють. Подано трактування понять методика та методологія організації обліку, контролю та аналізу. Ідентифіковано суть об'єкта організації та організаційного документа систем обліку, контролю та аналізу.

Запропоновано парадигму методології організації обліку, контролю та аналізу на основі системного підходу, яка забезпечує розуміння змісту цього поняття. Схема методології дає змогу комплексно, повністю охопити і вирішити проблеми організації та є науковим підґрунтям для розвитку науки про організацію обліку, контролю та аналізу загалом і кожної системи зокрема.

Ключові слова: організація, методологія організації обліку, контролю та аналізу, методика організації, організаційний документ, об'єкт організації, організація обліку, контролю та аналізу, освітня дисципліна, системний підхід.

Актуальність дослідження. Рациональне та ефективне здійснення обліку, контролю та аналізу у практичній діяльності суб'єкта економіки з метою отримання адекватної вимогам економічної інформації забезпечується належною їх організацією. Відомо, що підґрунтям для цього є досконалі наукові розробки у галузі організації цих систем. Вони слугують основою для створення нормативно-правового, методологічного та методичного забезпечення, формування навчальних видань та освітніх дисциплін, що сприяє запровадженню методик організації обліку, контролю та аналізу на практиці.

Огляд літературних джерел, у яких розглянуто питання організації обліку, контролю та аналізу, дає підстави стверджувати про: недосягнення консенсусу вченими у частині понятійного апарату; різнопланове охоплення параметрів проблем; відсутність трактування та недостатнє висвітлення методик і методології організації загалом [1-8].

Також існує проблема, яка пов'язана із формуванням освітніх дисциплін щодо організації обліку, контролю, аналізу та відсутності їх у навчальних планах спеціалістів (юристів, менеджерів) потенційних керівників підприємства. На наш погляд, це недолік, який впливає на стан організації обліку, контролю

та аналізу у практичній діяльності, оскільки за законодавством України керівник несе відповідальність за організацію обліку і контролю на підприємстві, що зобов'язує мати відповідні знання у цій галузі [9-11].

Наведене зумовлює необхідність подальших досліджень і доводить актуальність запропонованої теми роботи.

Аналіз останніх джерел та публікацій. У 1993 р. вийшов перший підручник з організації обліку, контролю та аналізу та введено, аналогічного змісту, освітню дисципліну. Такий підхід вчених виправдано базувався на тому, що елементи та об'єкти організації цих систем ідентичні для кожної з них і методики їх організації відповідно [1]. І хоча видання мало недоліки, беззаперечно, воно започаткувало науку та системний підхід до організації обліку, контролю та аналізу, який завершений і потужно удосконалюється [3, 12, 13]. Варто зауважити, що на розвиток науки про організацію обліку, контролю та аналізу, на наш погляд, впливає низка чинників.

Починаючи із 1999 р., відбулася, на наш погляд, необґрунтована трансформація дисципліни з поділом її на окремі частини [11]. Відповідно, з'явилися і навчальні видання – "Організація обліку" [7], "Організація і методика аудиту" [4], "Організація і методика економічного аналізу" [8]. Це призвело до нівелювання основ організації і ситуації, коли в одних випадках вчені висвітлюють тільки окремі фрагменти організації системи обліку, аналізу чи контролю, без належного їх структурування та повноти охоплення [4-7; 14, с. 231-234]. Інші автори, методики обліку і контролю трактують як методи їх організації [5, с. 180-181, 198-199, 203, 237-528]. Окремі, подаючи за змістом матеріал у частині технології обліку, видання називають "Організація обліку" [14].

Варто навести й інші чинники, що зумовлюють такий стан. На наш погляд, одним із них є не точне лінгвістичне трактування понять. Зокрема, за тлумачними словниками: Методологія – це сукупність методів, що застосовують в окремих науках [15, с. 300]. Методика – наука про методи навчання [15, с. 300]. Метод – це спосіб досягнення мети, вирішення конкретного завдання, способи і прийоми [16, с. 806]. Прийом – спосіб виконання або здійснення чого-небудь; метод дослідження, вивчення чого-небудь [17]. Предмет, елемент та об'єкт розглядають як однакові взаємозамінні поняття [15, с. 377, 501-502, 788].

Наступним чинником вважаємо неадаптованість наведених загальних визначень до особливостей організації обліку, контролю та аналізу. Метод організації обліку, аналізу та контролю, як теоретична категорія, визначена як набір методів, способів і прийомів. Поняття методики і методології відсутнє [1, с. 23; 2, с. 14-15]. Важливим чинником видається неоднозначний понятійний апарат у спеціальній літературі з організації обліку, контролю та аналізу. Вчені подали складові предмета організації (процеси, праця людей, забезпечення) і вказали, що вони мають свої специфічні об'єкти [1, с. 10; 2, с. 24]. Але пізніше ці складові також називають об'єктами організації [1, с. 19]. Водночас зазначено, що об'єктом організації є обліковий процес, який має свої об'єкти організації [2, с. 30]. Допускається одночасне, і разом з тим, взаємозамінне вживання термінів "рух носіїв інформації" та "технологія процесу" під час висвітлення організації облікового процесу [1, с. 27-28; 2, с. 38-39; 1, с. 49-73; 2, с. 60-75].

Вкрай негативним чинником є ігнорування системного підходу до організації обліку, контролю та аналізу авторами спеціальних видань у цій галузі.

Як наслідок, бачимо фрагментарне вивчення, за якого висвітлюють тільки окремі положення організації без необхідного структурування матеріалу [4-7].

Мета дослідження – на основі аналізу сучасного стану науки про організацію обліку, контролю та аналізу, визначення понятійного апарату щодо методології організації обліку, контролю, аналізу, ідентифікація поняття "об'єкт організації" та методика організації, створення загальної схеми методології організації за системним підходом до організації обліку, контролю та аналізу.

Виклад основного матеріалу. З метою розвитку наукових досліджень, покращення змісту навчальних видань та стану організації обліку, контролю та аналізу на суб'єктах економіки України, на наш погляд, насамперед необхідна адаптація загальних понять до особливостей організації обліку, контролю та аналізу. Зокрема, це стосується методики і методології.

На наш погляд, методика організації обліку, контролю та аналізу – це методи, способи і прийоми, за допомогою яких створюються визначені організаційні документи, які забезпечують функціонування систем обліку, контролю та аналізу в оптимальному режимі та створюють умови для управління цими системами. Організаційний документ – це регламент, у якому викладено правила функціонування окремої чи низки складових систем обліку, контролю та аналізу. Методика організації, як набір способів і прийомів, формується відносно окремого об'єкта організації. При цьому необхідно розрізняти об'єкти обліку, контролю та аналізу та об'єкти їх організації. До перших належать об'єкти діяльності суб'єкта економіки (грошові кошти, основні засоби, готова продукція й ін.). Об'єктами організації є складові цих систем, визначені за організаційною ознакою.

Методологія організації – це комплекс методик організації, скерованих на упорядкування всіх об'єктів і елементів систем обліку, контролю та аналізу, визначених за організаційною ознакою.

Вкрай важливим є розуміння відмінності методології проведення обліку, контролю й аналізу та методології їх організації. Перша визначає як виконувати облік, контроль та аналіз, друга – що необхідно зробити для забезпечення їх виконання в оптимальному режимі. Продемонструємо це на прикладі системи економічного контролю. Методологія контролю на основі його методу визначає способи перевірок об'єктів контролю, якими є об'єкти діяльності суб'єкта економіки, результатом перевірок є контрольна інформація [4, 18]. Методологія організації контролю визначає способи впорядкування усіх складових системи контролю, визначених за організаційною ознакою, які є об'єктами організації. Внаслідок створюються організаційні документи, які є важелями управління системою контролю.

Відтак методологія контролю стосується тільки його процесу. Методологія організації контролю охоплює усі складові системи контролю, визначені за організаційною ознакою, і організація процесу є тільки одним з елементів. Методи і методики цих методологій різні (табл.).

Наведене стосується також системи обліку та економічного аналізу.

Основою для вираження суті й змісту методики та методології організації систем обліку, контролю та аналізу суб'єкта господарювання слугує предмет організації обліку, контролю й аналізу та його об'єкти, сформовані на основі характеристики систем обліку, контролю та аналізу за організаційною ознакою [3,

с. 36; 12, с. 180-182]. Характеристика предмета організації та запропоновані визначення дають змогу подати схему методології організації обліку, контролю та аналізу (рис.).

Табл. Методологія процесу контролю та його організації*

Методологія процесу контролю		Методологія організації процесу контролю	
об'єкт контролю	методика перевірки	об'єкт організації	методика організації
Касові операції	Для перевірки використовують такі методи контролю: 1. <i>Документальна перевірка</i> : перевірка законності операції, дотримання правил її документального оформлення (форм первинних документів, заповнення його реквізитів, арифметична перевірка тощо), правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку, складання регістрів бухгалтерського обліку. У разі виявлення відхилень складається відповідний носій контрольної інформації (відомість порушень, акт й ін.); 2. <i>Інвентаризація</i> : перевірка шляхом перерахунку фактичної наявності грошових коштів у касі, порівняння її з даними відповідного регістру обліку та виведення результатів, що оформлюється актом. Акт є підставою для прийняття управлінських рішень щодо відображення результатів у бухгалтерському обліку та контрольному стану грошових коштів; 3. <i>Аналіз</i> : із використанням методик економічного аналізу проводять аналіз ефективності прийняття управлінських рішень щодо руху готівки; аналіз результатів проведення господарських операцій та ін. Аналіз оформлюється відповідними носіями аналізованої інформації, які слугують основою для контролю та прийняття управлінських рішень.	Контрольні номенклатури (параметри контролю)	Для його організації формують Методологічні карти контролю (програми контролю) та Систему контрольних номенклатур, які дають змогу охопити всі питання, що підлягають перевірці. Це стосується і касових операцій.
		Носії контрольної інформації	Методика організації передбачає створення Робочого альбому носіїв контрольної інформації, який містить взірці носіїв та вказівки щодо їх складання. Такий організаційний документ забезпечує правильність відображення результатів перевірки у відповідних робочих документах контролера. У такому альбомі є розділ щодо об'єкта контролю "касові операції".
		Операції контрольного процесу	Методика організації передбачає складання Графіків виконання процесу контролю, де вказують операції, терміни їх проведення, відповідальні, терміни оформлення результатів контролю
Забезпечення процесу контролю	Методика організації передбачає створення зазначених вище організаційних документів на рівні суб'єкта контролю та наявності таких, що створені на вищому рівні. Окрім цього, забезпечення засобами, необхідними для проведення контролю. Це реалізується через створення відповідних розрахунків потреб у засобах.		

* Примітка: авторська розробка.

На наш погляд, науку про організацію обліку контролю та аналізу потрібно розвивати за кожною із цих систем, а навчальні видання та освітня дисципліна мають носити інтегрований характер. Фахівці спеціальності "Облік і аудит" зобов'язані досконало володіти методиками організації кожного об'єкта організації і методологією організації загалом. Менеджерам різних рівнів управління, юристам та керівникам суб'єкта економіки украї важливо мати знання щодо концепції організації, предмета та змісту організаційних документів, їх функцій та порядку використання в управлінні системами обліку, контролю та аналізу. Функції цих документів такі: документально-підтверджувальна; фун-

кція підвищення кваліфікації; функція контролю; управлінська функція. Володіючи переліком усіх організаційних документів, які забезпечують комплексну організацію систем обліку, контролю та аналізу, знаючи функції, керівник може проконтролювати їх фактичну наявність і використання таких документів. Керівник має усвідомлювати, що організацію обліку, контролю та аналізу, створення організаційних документів може здійснити тільки висококваліфікований спеціаліст. Знання щодо переліку організаційних документів дасть змогу обрати такого спеціаліста. Такі знання необхідні і для проведення співбесіди із фахівцем, що претендує на посаду керівника підрозділу обліку, контролю чи аналізу. Вони дають змогу визначити рівень його підготовки, відповідність вимогам.

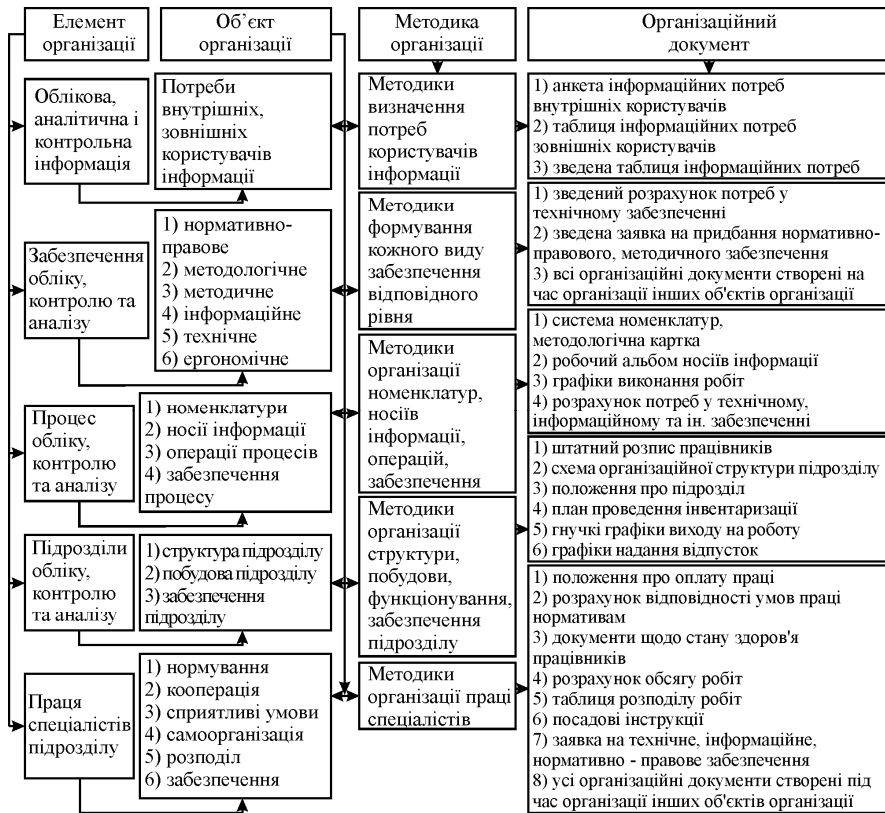

Рис. Методологія організації обліку, контролю та аналізу

Наведене, на наше переконання, зумовлює необхідність введення до навчальних планів за напрямками підготовки фахівців менеджменту, правознавства, маркетингу, фінансів і кредиту, економіки підприємства та ін. дисципліни "Організація обліку, контролю та аналізу".

Висновки. Запропоноване трактування категорій у частині методології організації обліку, контролю та аналізу забезпечує розуміння їх обсягу змісту. Схема методології обліку, контролю та аналізу виражає системний підхід і за-

безпечує повне структурування охоплення усіх складових цих систем організаційними заходами. Визначені загальні положення методології організації створюють базу для розроблення методик організації щодо кожної із цих систем. Результати дослідження сприятимуть розвитку науки про організацію обліку, контролю та аналізу, удосконаленню формування освітніх дисциплін, їх освоєння студентами, що значно покращить функціонування обліку, контролю та аналізу у практиці та забезпечення інформацією потреб для прийняття управлінських рішень.

Література

1. Кузьмінський А.М. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу / А.М. Кузьмінський, В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К.: Вид-во "Вища шк.", 1993. – 223 с.
2. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К.: Вид-во КНЕУ, 2004. – 426 с.
3. Рудницький В.С. Організація обліку, контролю і аналізу: навч.-наоч. посібн. / В.С. Рудницький, І.І. Стеців, Р.І. Стеців. – Львів: Вид-во Львівська КА, 2010. – 316 с.
4. Усач Б.Ф. Організація і методика аудиту: підручник / Б.Ф. Усач, З.О. Душко, М.М. Колос. – К.: Вид-во "Знання", 2006. – 295 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник [для студ. спец. 7050106 – "Облік і аудит"]. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]. / Ф.Ф. Бутинець, С.М. Лайчук, О.В. Олійник, М.М. Шигун. – Житомир: Вид-во ПП "Рута", 2002. – 592 с.
6. Пилипенко А.А. Організація обліку і контролю: підручник / А.А. Пилипенко, В.І. Отенко. – Харків: Вид. дім "ІНЖЕК", 2005. – 424 с.
7. Кундря-Висоцька О.П. Організація обліку: навч. посібн. / О.П. Кундря-Висоцька. – Львів: Вид-во ЛБІ НБУ, 2006. – 223 с.
8. Косова Т.Д. Організація і методика економічного аналізу / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко та ін.: навч. посібн. – К.: Центр навч. літ-ри, 2012. – 528 с.
9. "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" Закон України від 16.07.99 р., № 996 – XIV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon4.rada.gov.ua>.
10. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р., № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon4.rada.gov.ua>.
11. Галузевий стандарт вищої освіти "Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напрямку 0501 – Економіка і підприємництво" Міністерства освіти і науки України від 2002.
12. Стеців І.І. Проблеми викладання економічних дисциплін / І.І. Стеців, Р.І. Стеців // Вісник Ужгородського університету. – Сер.: Економіка. – 2002. – № 12. – С. 180-182.
13. Стеців І.І. Організація облікового процесу в умовах реформування системи бухгалтерського обліку України (на прикладі малих підприємств): дис. ... канд. екон. наук / І.І. Стеців. – Львів, 2002. – 248 с.
14. Вербицкая Л.В. Организация бухгалтерского учёта не предприятиях малого бизнеса в Украине: учеб. посіб. / Л.В. Вербицкая. – К.: Изд-во МАУП, 2000. – 116 с. – Библ. 110-112.
15. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. – М.: Изд-во "Русский язык", 1986. – 797 с.
16. Советский энциклопедический словарь / науч.-ред. совет: А.М. Прохоров (пред.). – М.: Изд-во "Советская Энциклопедия", 1981. – 1600 с. – С. 924-1006.
17. Словник української мови. – К.: Вид-во "Наука. думка", 1976. – В 11 т. – Т. 7. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://sum.in.ua/s/pryjom>.
18. Воронко Р.М. Контроль в бюджетних установах: навч. посібн. / Р.М. Воронко, Р.В. Крохта, С.П. Любенко, І.І. Стеців. – Львів: Вид-во "Новий Світ – 2000", 2010. – 503 с.

Стеців І.І. Методологія організації учёта, контролю и анализа

Определены проблемы развития науки об организации учета, контроля и анализа, формирования учебных изданий, образовательных дисциплин, внедрение методик организации в практику и факторы, которые их обуславливают. Подано трактовки понять методика и методология организации учета, контроля и анализа. Идентифицирована суть объекта организации и организационного документа систем учета, контроля и анализа. Предложена парадигма методологии организации учета, контроля и анализа на

основе системного подхода, который обеспечивает понимание содержания этого понятия. Схема методологии позволяет комплексно, полностью охватить и решить проблемы организации и является научным основанием для развития науки об организации учета, контроля и анализа в целом и каждой системы в частности.

Ключевые слова: организация, методология организации учета, контроля и анализа, методика организации, организационный документ, объект организации, организация учета, контроля и анализа, образовательная дисциплина, системный подход.

Stetsiv I.I. The Methodology of the Organization of Accounting, Control and Analysis

Some problems of development of the science of accounting, control and analysis, educational publications, educational disciplines, methods of organization in the implementation of the practice and the factors causing them, are identified. The interpretation of the concepts "the methodology and technique of accounting, control and analysis" is proposed. The essence of the object of the organization and the organizational documents of accounting, control and analysis is identified. The paradigm of methodology of accounting, control and analysis on the basis of a systematic approach which provides an understanding of the content of this concept, is suggested. The methodology scheme enables to comprehensively and fully grasp and solve problems of organization and a scientific basis for the development of the science of accounting, control and analysis in general, and each system in particular.

Keywords: organization, methodology of accounting, control and analysis, methods of organization, organizational documents, the object of the organization, the organization of accounting, control and analysis, educational discipline, systematic approach.

ДО ВІДОМА АВТОРІВ СТАТЕЙ

Під час підготовки статей до збірника науково-технічних праць "Науковий вісник НЛТУ України" радимо авторам дотримуватись таких рекомендацій.

Вимоги до оформлення. Обсяг тексту статті – 8-16 сторінок. Мова публікації – українська, російська чи англійська. Формат паперу – А4, поля документа – 2 см по периметру. Електронний варіант потрібно створювати за допомогою текстового редактора MS Word 2003, або використовувати редактор Word молодших версій, але документ зберігати у форматі *.doc. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 points, рядки – через 1.5 інтервали.

Вимоги до структури статті. На початку статті обов'язково проставляють індекс УДК (Універсальної десятикової класифікації), в заголовку українською мовою зазначають: вчене звання, ініціали і прізвище автора (або авторів), науковий ступінь, назва закладу, в якому виконано роботу, назва статті, анотація та ключові слова. Далі – російською та англійською мовами: ініціали і прізвище автора (або авторів), назва статті, анотація та ключові слова. (кожна анотація має бути не меншою ніж 500 знаків).

Автор поданої до друку статті повинен чітко уявити коло читачів, на яке він розраховує. Рекомендуємо дотримуватись деяких загальних правил побудови науково-технічної статті: чітко і зрозуміло сформулювати постановку задачі; доступно викласти методику її розв'язання; зробити висновки – науковцям або дати практичні рекомендації – виробникам. Наукова праця повинна містити необхідні характеристики описаних конструкцій чи схем, але в ній не має бути ні зайвого опису історії питання, ні відомих з підручників ілюстрацій, даних, математичних викладок.

У процесі підготовки рукопису необхідно користуватися науково-технічними термінами відповідно до чинних стандартів на термінологію, наведений матеріал не повинен дублювати таблиці. Скорочення слів, імен, назв у тексті статті не допускаються. Можливе використання тільки загальноприйнятих скорочень – мір (тільки після цифр), хімічних, фізичних і математичних величин. Назви установ, підприємств, марки механізмів і т.ін., що згадуються в тексті статті вперше, необхідно писати повністю (вказуючи в дужках скорочену назву); надалі цю назву можна наводити у скороченому вигляді.

У таблицях необхідно точно вказувати одиниці фізичних величин, у назвах граф слова скорочувати небажано. Таблиці потрібно виконувати переважно вздовж листа з максимальною насиченістю інформації в рядках. Надто громіздких таблиць складати не рекомендується.

Фотографії та рисунки до статті дозволяється подати у окремому файлі у форматі *.cdr, *.tif або *.jpg, 300 dpi, b/w або Grayscale) чи оформлених у середовищі MS Excel. Зверніть увагу, що вони будуть надруковані у чорно-білому варіанті. У тексті статті посилання на ілюстрації беруть в круглі дужки, позиції на рисунках розташовують за годинниковою стрілкою і вони повинні відповідати наведеним у тексті. Окремо подані ілюстрації потрібно на зворотному боці пронумерувати і підписати олівцем.